

TIETEELLINEN ELÄMÄ

RANSKALAISEN filosofin Jean-Luc Nancy'n kauan odotettu Suomen-vierailu toteutui 13.–14. huhtikuuta, kun Nancy saapui Helsinkiin *Figures of Touch* -tutkimusprojektin kutsumana. Vierailun ensimmäisenä päivänä ohjelmassa oli seminaari otsikolla *Contact points – 10 questions for Jean-Luc Nancy*, ja seuraavana päivänä Nancy piti yleisöluennon Kiasma-teatterissa. Samassa yhteydessä julkaistiin myös tuore Nancy-suomennos *Filosofin sydän*, joka kokoaa yksiin kansiin jo aiemmin suomennetun *Corpuksen* sekä *Tunkeilijan*.

Contact points -seminaaria varten oli valmisteltu kymmenen laajahkoa kysymystä, joihin Nancy vastasi iltapäivän aikana. Kysymysten teemat – muun muassa kosketus ja sen figuurit, ruumiiden kanssaoleminen, taiteen ja filosofian suhde, demokratia ja politiikka, maailman käsite, Nancy'n suhde toisaalta Heideggerin, toisaalta Derridan ajatteluun – tarjosivat pikaisen läpileikkauksen hänen tuotantonsa keskeisiin osa-alueisiin. Vaikka kysymykset oli toimitettu Nancylle etukäteen, hän kehitteli ajatuksiaan vastatessaan varsin vapaan oloisesti. Jos yksiselitteisiä vastauksia ei siis saatukaan, jäi yleiseksi vaikutelmaksi kokemus mahdollisuudesta seurata ajattelua liikkeessään.

Nancy mainitsi myös joitakin ratkaisevia kohtaamisia, jotka ovat ajaneet hänen ajatteluaan ottaman uuden suunnan. Tärkeää oli luonnollisesti tutustuminen Heideggerin tuotantoon 60-luvulla (mihin asti Hegel oli Nancy'n mukaan ollut hänelle ainoa tärkeä filosofi). Lisäksi mainittakoon Nancy'n kertomus reaktiostaan Derridan teokseen *Le toucher*; *Jean-Luc Nancy* (jota lukemalla vierailuun oli Helsingissäkin

valmistauduttu). Itseään käsittelevän kirjan edessä Nancy koki hämmästyä, jopa jonkinlaista halvaannusta – ja lopulta mahdollisuuden ajatella eteenpäin. Niinpä Nancy – jonka Derrida kirjassaan nostaa ”kentties suurimmaksi kosketuksen ajattelijaksi sitten Aristoteleen” – tunnusti, ettei ehkä olisi koskaan itse tiedostanut kosketuksen roolia ajattelussaan, ellei Derrida olisi sitä hänelle osoittanut. Jälleen osoitus siitä, kuinka kaikkein omin jää vieraimmaksi?

Nancy valotti myös sitä, kuinka ruumis nousi keskeiseksi teemaksi hänen ajattelussaan. Kysymys juontaa juurensa jo 70-luvulle, joilloin ruumiin ajattelu oli Nancy'n mukaan nousemassa muotivirtaukseksi. Tästä muodista oli merkinä eräskin konferenssi, johon myös Nancya oli pyydetty esitelmöimään aiheesta ruumis. Myöhemmin Nancy oli kuitenkin ollut vihainen itselleen ja ajatellut, että hänen valmistelemissään tekstissä oli jotain väärää. Mitä sitten? Nancy huomasi puhuneensa ruumiista, ruumiista objektina, diskurssin kohteena. Oli tehtävä jotakin toisin. Kesti kuitenkin kauan ennen kuin tämä ruumin ajattelu toisin otti julkaisun muodon, ja jälleen jonkin ”ulkopuolisen” väliintulon ansiosta. 90-luvun alussa Nancylle jouduttiin nimittäin tekemään sydämensiirto, ja osittain tämä kokemus sai hänet kirjoittaman ruumiille, sen muutoksen kautta, joka hänen omassa ruumiissaan tapahtui – ja näin syntyi *Corpus*, joka on suurelta osin kirjoitettu sairaalassaoloaikana tai juuri sen jälkeen.

Ruumiista oli kyse myös seuraavana päivänä, kun Nancy puhui Kiasmassa täydelle salille aiheesta ”Body as Theatre”. Nancy kuuluu siihen rans-

kalaisten filosofien joukkoon, joiden tuotannossa filosofian ja kirjallisuuden loppumaton rajankäynti näyttelee tärkeää osaa. Niinpä hänen luennonakin vilisi sitaatteja ja viitteitä niin Artaud'hon, Proustiin ja Claudeliin kuin Suomessa tuntemattommiksi jääneisiin hahmoihinkin. Nancy'n oman tekstin kaikkien nyanssien välittymistä ei sen sijaan juurikaan helpottanut hänen periranskalainen englannin ääntämyksensä (yllättävää kyllä, Nancy vaikutti olevan melkein enemmän kotonaan englanninkielessä puhuessaan vapaammin kuin valmista tekstiään esittäessään).

Mikä sitten oli luennon pääsisältö pähkinänkuoressa? Mitä Nancy ajoi takaa hahmottelemallaan ”ruumis-teatterilla”? Viitepisteenä oli Heidegger ja maailmassa-oleminen, joten kävi selväksi, että teatterillinen ulottuvuus tarkoittaa tässä kaikkea muuta kuin speaktaakkelin seuraamista. Teatteriin viittaamalla Nancy halusi kuitenkin kiinnittää huomiota erääseen aspektiin, joka hänen mukaansa Heideggerin analyysissa jää vielä pimentoon: eksistenssi myös esittää itsensä, ”astuu näyttämölle” – ja nimenomaan ruumiina. Minun avautumiseni kohti maailmaa tarkoittaa samalla esitystä, altistumista. ”Luomiini kaksoisesirippu”, kuten Nancy sanoi, ei avaudu ainoastaan omaa katsetani varten, vaan myös toisten katseita. Ruumiini on teatteri, sillä sen läsnäolo on kaksinkertainen: ruumis ulkona ja ”minä” sisällä – tai itse asiassa ei missään, subjektiviteetin ulottumattomassa pisteessä (tämän ”minän” pistemäisyyden, immateriaalisuuden ja siis kyvyttömyyden savuttaa omaa ruumistaan Nancy luki myös Heideggerin *Jemeinigkeitin* ongelmaiseksi). Jos siis representaa-

tio teatterillisessa mielessä on tätä läsnäolon kahdentumista tai voimistumista, teatteri on Nancy'n mukaan yhtä laajalle levinnyttä kuin puhuva ruumis. Ruumis on aina jo esitys. Sen oleminen niveltyy toisiin ruumiisiin, joiden kesken – kaiken subjektiivisen tai persoonallisen ilmaisen ja tulkinnan tuolla puolen – näytellään mielen jakamisen ”draama”.

TIEDE & EDISTYKSEN pitkäaikainen päätoimittaja ja Helsingin yliopiston sosiologian oppiaineen (omaa sukua laitos) yliopistonlehtori Arto Noro jää eläkkeelle syksyllä 2010. Eläkeläiskategoriaan siirtymistä ennakoiden Noro järjesti jäähyväisluentonsa jo keväällä. Hän ei kuitenkaan pitänyt perinteiseen tyyliin yksittäistä jäähyväisluentoa, vaan kokonaisen jäähyväisluentosarjan. Tämä suullinen rautaisannos sopiikin hyvin Noron karriäärin kertaamiseen, sillä hänen merkityksensä sosiologian suullisen perimätiedon välittäjänä on ollut korvaamaton. Luentosarjan seitsemällä luennolla Noro palasi sosiologisen uransa tärkeimpiin keskusteluihin: Marxiin, Frankfurtin kouluun, Simmeliin ja sosiaalisten maailmojen teoriaan, kulutussosiologiaan, kysymykseen sosiologisten teorioiden tyypeistä sekä niin sanottuun

julkiseen sosiologiaan (Michael Burawoy).

Kenellekään ei luultavasti tule yllätyksenä, että Noron sosiologipolvelle kamppailu Marxin kanssa – ensin innostuen, sittemmin Marxia kritisoiden – oli jotain, joka lähenetelee sukupolvikokemusta. Luentosarjalla tämä seikka välitettiin kuulijoille informatiivisesti, mutta myös hupaisesti. Noro nimittäin kierrätti yleisössä vanhaa 40-vuotislahjaksi saamaansa paksua kansiota, johon oli koottu kopioita opiskelijoiden muistiinpanoista hänen 70-luvulla pitämistään Marxluennoista. Kirjureina olivat toimineet monille suomalais-sosiologeille tutut nimet (muun muassa Pekka Kosonen ja Pasi Falk). ”*Much ado about Marx*”, sanoisi engelsmanni! Kenties näistä muistiinpanoista, hieman de Saussuren *Yleisen kielitieteen kurssin* tai G. H. Meadin *Mind, Self, and Society*n tapaan, vielä joskus kootaan puhtaaksikirjoitettu laitos (ei henkilökohtaisin tietokoneisiin tottunut nykylukija enää saa tuollaisista harakanvarpaista selvää).

Erityisen vaikutuksen luentosarjan osallistujiin tekivät viimeisen luennon jatkot Noron kantakapakassa. Luennon suorittavat opiskelijat saivat siellä pitsaa Noron laskuun ja lisäksi hän tarjosi viiniä niille

opiskelijoille, jotka olivat osallistuneet jokaiselle luentosarjan luennoista. Näitä tunnollisia opiskelijoita tosin taisi olla vain kolme kappaletta (kaikki luennollisestikin miespuolisia ”teoriapoikia”), joten yhdellä viinipullolla selvittiin. *Tiede & edistys* toivottaa Norolle raittoisia eläkepäiviä (vrt. Gerhard Schulzen *Gemütlichkeit*, jonka Noro, Tapani Hietaniemi -vainaata konsultoiden, käänsi aikoinaan osuvasti ”ratoksi”). Aika näyttää, keskittyykö Noro jatkossa pelkästään perhokalastuksen sosiaaliseen maailmaan vai kuluttaako hän edelleen kantakapakansa – Noron versio Simmelin salongista – tuolia yhtä usein kuin nykyään. Kalastus lienee Suomessa hieman hankalaa talvisaikaan; modernin eriytyneen työnjaon vankkana kannattajana Noro on kalastajana hyvin tarkkaan erikoistunut pelkkään perhokalastukseen, minkä vuoksi emme pidä todennäköisenä uuden pilkkimisharrastuksen aloittamista... Näin ollen toivomme näkevämmä häntä ainakin talvisaikaan entiseen tapaan tutussa paikassa seuralisuuden itseisarvoista nauttimassa (ks. tarkemmin Arto Noro, ”Simmelin salonki: ideaalinen sosiologinen maailma”, teoksessa *Postfranzenia*, Tutkijaliitto 1993)!